

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Šola — v svinjaku! — Naš denarni zavod. — »Nova stranka.« — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Za slovensko šolo v Trstu. — Zborovanja »Saveza hrv. učiteljskih društev«. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati. — Gospodarski program.

Šola — v svinjaku!

Na Kranjskem so zavladale strahovite razmere! Človeka obhaja misel, da nima kranjsko ljudsko šolstvo nobenega zagovornika več, da je zavladalo sovraštvo do njega celo tam, kjer bi ga morali ščititi, skrbeti za njega povzdigo in varovati ugled učiteljstva, gledati, da bi se ne zaganjal vanje vsak kmetiški bahač in nadutež, ki ga je okužilo klerikalno prepričanje.

Slučaj, ki ga navajamo danes, je jako značilen za kranjske ljudskošolske razmere. Če drugega ne, je z njim postavljena na laž znana trditev dr. Šušteršiča o šolskih palačah med raztrganimi kmetijskimi bajtami.

Na Notranjskem v postojnskem okraju stoji vas V., kjer si prizadevajo pošteni ljudje že petnajst let, da nadomeste z novo stavbo popolnoma nedostatno šolsko poslopje, ki je napol v zemlji in ki je nekdanje služilo rudarjem za skladišče. Soba II. razreda meri približno 20 m², kjer je na 9 (štirisedežnih) klopi razdeljenih 62 otrok, tako da pride na eno klop po 7 otrok. Ako odštejemo prostor, ki ga zavzema tabla (podij), omara, miza in hodnik, je ta množica otrok nameščena na 18 m². Ventilacije ni v tej kletki nobene. Kadar zasopejo otroci okuženi zrak vase, jim prihaja slabo. Eden je celo obolel, da so morali poslati po zdravnika. Saj ni čuda! Tudi 62 psov bi v taki luknji vzeli vrag! Vsi ti nedostatki so znani oblastvom in ljudem.

In čujmo!

Napovedan je bil komisijonalen ogled. Že štirinajst dni prej so začeli hujskači obdelovati ljudi, najhujši med njimi je bil neki Janko Dekleva. Temu se je zameril tamošnji nadučitelj zaradi rekurza, s katerim je hotel spraviti svojo učiteljico v volilni imenik. Mimogrede omenjamo, da je okrajno glavarstvo v Postojni rekurz odbilo, četudi je sedaj priznано, da imajo učiteljice volilno pravico. Ta pravica se je seveda razbila ob trdih kraških tleh!

Na dan komisijonalnega ogleda je torej začela elita razgrajencev razgrajati in psovati šolo in učiteljstvo in zahtevala, naj gre šolski voditelj zopet prebivati v kleti, ki so namenjene njegovemu stanovanju, in kjer ne mara živ človek niti brezplačno stanovati.

Najprej so sklenili, da razširijo šolo s krpanjem. Pri-
sotni inženir pa se je temu uprl, češ, da ni varno razdi-

rati poslopja. Sedaj se oglasi eden izmed možakarjev in reče, da dá on eno sobo v najem, a šolski voditelj naj gre stanovat v sobo, ki smo jo opisali zgoraj. Obče odobravanje.

Komisija gre torej gledat ponujano sobo. Ta soba je v prvem nadstropju svinjaka nekega gospoda Maksa. V svinjaku so seveda svinje, na drugi strani javno stranišče, vhod drži kar s ceste, in soba je tako ozka, da ne gredo sedanje klopi vanjo. Vrhutega je streha taka, da se lahko udere vsak hip, ako se že ni. Niti zidarji se ne upajo drugače nanjo, nego da jih privežejo na vrvi.

In čudo vseh čud: Komisija se je izrekla in dala v zapisnik, da bi bilo to domovanje smrdljivih ščetinarjev pripravno — za šolo.

Seveda je šolski voditelj kot zastopnik šole in član krajnega šolskega sveta pripomnil, da svinjak vendarle ni pripraven za šolo. Toda njegov ugovor je pobilo glasno izrečeno mnenje: »Naši fantje so itak vajeni gnoja!«

Te tehtne besede, izgovorjene sicer na pravem kraju, a po krivici namenjene nedolžni šolski mladini, so izzvale buren aplavz in huronsko vpitje klerikalnih surovežev: »V hlev s šolo!«

Šolski voditelj je predlagal komisiji, naj bi šla pogledat kak drug, pripravniji prostor, a komisija ni imela več časa za svoj posel, dasi je ostala v kraju še do trde noči. Seveda so se delali ljudje iz šolskega voditelja norca. Dobro se jim je zdelo, da je propadel s šolo. Čuti je moral očitanje, da je le on kriv, da morajo otroci redno hoditi v šolo, jo redno dovršiti, se lepo vesti itd. Današnji ogled je dokazal, da je za šolo dober vsak prostor, celo — svinjak!

Triumfirala je črna garda!

Seveda si je prizadeval drugi dan šolski voditelj, da vsaj pri otrokih ublaži gnusne vtiske prvega dne in si nekoliko rehabilituje grdo poteptani ugled. Začela se je proti njemu strahovita gonja. Otroke so lovili po cesti, da so zvedeli, kaj je govoril nadučitelj v šoli. Spisali so ovadbo in jo poslali okrajnemu šolskemu svetu v Postojno...

Sedaj so vsi prepričani, da so ubogega trpina-učitelja ugonobili in uničili in da bo kazensko prestavljen!

Toda mi rečemo in zahtevamo, da se to ne zgodi! Poimence opozarjamo na ta slučaj člana deželnega šolskega sveta g. dr. Ivana Tavčarja in deželnega šolskega nadzornika g. Levca, ki naj nemudoma spravita to gabno zadevo v razgovor in poskrbita, da se v

polni meri vrne razžaljena čast in oblateni ugled učitelju in šoli!

Oblastva ukazujejo vsak dan učiteljstvu, da naj skrbi za snago v šoli in zunaj šole, skrbi za pljuvalnike in hočejo imeti klozetni papir, v našem slučaju pa gonijo šolo in učitelja — v svinjak!

Ukazi učiteljstvu strogo zabičujejo: »Otroci morajo 6 let v vsakdanjo šolo in potem v ponavljalno, ako so dosegli učni smoter.« Tam doli na Notranjskem pa velevajo šolskemu voditelju, da naj otrok nikar ne sili čez 6 let v šolo, ampak naj jih zaradi nedostajanja prostora izpusti kar med letom.

Lahko bi povedali še mnogokaj. Povedali bi n. pr. lahko, da so v takih komisijah časih ljudje, ki ne vedo, koliko prostora v šoli zahteva zakon za vsakega otroka, ki ne vedo, da je strogo zabranjen direkten vhod v šolsko sobo, ki ne vedo, da ne sme biti takoj pod šolo in okolo nje gnoja na kupe itd. Žalostno!

Resnici na ljubo pa moramo tudi konstatovati, da so se ob priliki komisije držali povsem pasivno predsednik krajnega šolskega sveta, nadzornik Thuma in navzoči liberalni kmetje. Razgrajati so bili izključno klerikalci, ščuvani po krajnem šolskem nadzorniku Janku Deklevi.

V imenu pravice in dostojnosti zahtevamo, da se imenovanemu funkcionarju takoj vzame to častno mesto!

Ako bi bili mi na mestu tamkajšnjega učiteljstva, bi mu pod nosom zaloputnili vrata, kadar bi se osmelil prestopiti šolski prag! Taki ljudje sodijo drugam!

Da nista v tem slučaju tudi »Slovenec« in »Domoljub« brez zasluge, je umljivo samo ob sebi. Pisala sta in ščuvala ljudi, da hoče v — ski nadučitelj novo šolo za 28.000 K, ko bi vendar stala taka stavba kvečjemu 16.000 K. Sicer je pa znana stvar, da gre »Slovencu« in »Domoljubu« prvenstvo med vsemi lažniki. Zakaj bi torej ne lagala tudi v tem oziru? Saj je to Bogu dopadljivo dejanje!

Da bo naše poročilo popolno, moramo še povedati, da je eden izmed nadučiteljevih sovražnikov že dobil po prstih. Tisti Maks Dekleva, ki ponuja svoj svinjak za šolo, je imenoval nadučitelja (priznanega strokovnjaka v botaniki) šuštarja, ki samo kolo vozi in nabira rože. Temu duhovitemu možu je priščitnilo sodišče nekoliko dolgega jezika s tem, da mu je naložilo 25 K globe. Gotovo nam je žal, da nimajo paragrafi palic na razpolago: krone, izpremenjene v palice, bi bile tečnejše mazilo!

Iz danes razpravljanegega slučaja je razvidno, kakšen siromak je napredni učitelj na kmetih. Ta slučaj pa tudi kriči po energični roki, ki naj neusmiljeno udari po zasmehovalcih in zasramovalcih šole in učiteljstva, ki naj razženetako gnezdo ignorantnih oholežev in pokaže pot, ki je po nji hoditi poklicanim ljudem.

Mi bomo poskrbeli, da spravimo take in enake slučaje brez pardona v javnost, ker hočemo z vsoneizprosno energijo, da pride učiteljstvo in šolstvo do časti in ugleda, ki mu ga krade klerikalna banda. Hočemo in zahtevamo, da pridejo v veljavo šolski zakoni tudi takrat, kadar imajo opraviti z njimi drugi ljudje, da jih pa ne uveljavljajo samo tedaj, kadar je treba ubogo, lačno, izmučeno in izstradano učiteljsko paro pritiskati k steni!

Ako ji ne daste kruha, dajte ji vsaj za-slombe in ji čuvajte čast in ugled!

Mi smo za danes povedali svoje! Upamo, da nas je čul visoki c. kr. deželni šolski svet v Ljubljani. Ako ne, bomo poskrbeli, da pride glas od drugod! Saj imamo tudi na Dunaju prijateljev!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

**Hranilnica in posojilnica Učiteljskega
konvikta v Ljubljani,**

registrovana zadruga z omejenim jamstvom,
Promet do konca oktobra 1904 K 3579·52.

„Nova stranka.“

Upamo, da smo popolnoma opravičeni izreči svojo lastno sodbo o najnovejši »fati morgani«, ki se je ravnokar pojavila na slovenskem političnem obzorju in ki smo jo krstili z imenom »nova stranka.« Do tega koraka nas je privedla tudi želja, da preciziramo svoje stališče kot učiteljska politična stranka — ker stoji za nami na istem stališču vse slovensko učiteljstvo.

Ko smo pred kratkim, menda je bilo v 253. številki »Slovenca«, brali oni elegični poziv k osnovanju »nove stranke« — ali kakor jo nazivlje »Slovenec« »velike slovenske ljudske stranke«, se nas je polotilo čudno čuvstvo.

»Slovenec« hoče torej ustanoviti »novo veliko slovensko stranko.« Na misel nam prihajajo značilne besede francoskega politika Poudhona, ki jih — nekoliko izpremenjene — lahko uporabimo pri tej priliki, da sta namreč »Slovenec« in njegova stranka živela dosedaj v dobi »političnega kričarstva«, zakaj vse ono tako bombastično ponašanje na raznih shodih, da stoji za »katoliškonarodno stranko« večina slovenskega naroda in da tvori takozvano liberalno stranko le nekaj advokatov, učiteljev, pisarjev itd., ki nimajo na kmetih sploh nikakega vpliva več, a tudi v trgih in mestih se jim majejo tla — je bilo pač le sam humbug.

Stranka, ki je tako sveto prepričana o svoji moči in svoji prihodnosti, bi menda ne izdajala takih oklicev. Ne, nikakor ne! Temveč stranka, zaupajoča svoji moči in prihodnosti, bi pač hodila svoja začrtana pota, dobro vedoč, da ji je zagotovljena končna zmaga.

Železni Bismarck se je izjavil že v svojem življenju nekoč, da ni smatrati takih političnih strank nikdar za resne, ki menjavajo svojo polično barvo liki kameleonu in ki sezajo po raznih političnih problemih liki otroku, ki se v najkrajšem času naveliča dobljene igrace, a takoj sega po novi. Take stranke so navadno izrodek abnormalnih možgan posameznikov ali pa majhnih takih ljudi, ki se hočejo okoristi na škodo svojih privržencev.

In v to vrsto političnih strank lahko prištevamo našo takozvano »katoliškonarodno stranko«. Brezštevilnokrat je že menjala svojo politično barvo. Stalnosti nima noben!

Veleznačilen je oni poziv v »Slovencu«, zakaj v njem se »Slovenčeva« stranka obsoja sama. V tem pozivu poudarjajo gospodarsko delo, slovensko navdušenost in drugo, a popolnoma prezirajo ono takozvano »načelno zahtevo« sedanje stranke: katoliško prepričanje.

Vprašamo pa, ali ni delovanje »katoliško narodne stranke« bilo do sedaj na gospodarskem polju tako, kakršno so vedno izigrali? Je-li vladala v tej stranki res taka malomarnost glede slovenskenarodnosti, da je treba sedaj to tako poudarjati pri novi stranki? In katoliško prepričanje? Tu nam je stranka nehote pritrdila, da je ravno »katoliško prepričanje« pri delovanju za narodni blagor — **postranska stvar**.

Smelo pa trdimo, da je imel imenovani poziv v »Slovincu« le ta namen, rehabilitirati »katoliško narodno stranko« ter jo privedi v oči razsodnejših ljudi zopet do neke veljave. Polično delovanje »katoliškonarodne stranke«, posebno pa delovanje brezobzirnih njenih voditeljev je privedlo to stranko ravno do one opolzke poti, kjer prične stranka razpadati. Posebno zadnje zasedanje deželnega zbora kranjskega otročje-naivni predlogi in ponesrečeni napad na deželnega predsednika so odprli tudi onim kratkovidnejšem oči, ki so do sedaj slepo verjeli praznim besedam klerikalcev. Posebno regulacija učiteljskih plač v zadnjem zasedanju dež. zbora, ki se je izvršila v obliki znanega kazinskega streljanja itd. je dovedla v okrilje »Slomškove zveze« toliko učiteljstva da ta impozantna zveza še občnega zbora ne more sklicati.

Obča volilna pravica ne vleče več, zakaj stranka je sama prišla do prepričanja, da taka preosnova volilne pravice ni po volji osrednji vladi, ker bi je ta ne predložila v sankcijo zaraditega, ker bi s tem vlada dala nekak preudic onim deželam, kjer bi prišla do besede socijalna demokracija. Vladi in ministru se pa katoliškonarodna stranka ne upa zameriti zaradi judeževih grošev. Da pa tudi stranka sama ne misli resno s svojo zahtevo o občni volilni pravici, nam kaj jasno govori »Slovenec« z dne 16. novembra t. l., št. 262, ko piše v uvodniku o zadnjih direktnih volitvah na Štajerskem tako-le: »Gotovo je, da naše ljudstvo še ni bilo pripravljeno in zrelo za novi način volitve.« Tu se zrcali vsa ona perfidnost te stranke, ko vedno in vedno poudarja, da ljudstvo zahteva občno volilno pravico. Ako že štajerski kmet ni zrel za tako volilno pravico, kako bo šele kranjski!

Edini namen tega poziva je torej bil, da pridobe nekaj pol slepih ljudi ter s tem hote ali nehote oslabiti narodno-napredno stranko. Toda vada je bila nastavljena tako površno, da ni sedel niti eden vabljenih na njo!

Ako je »Slovincu« v istini toliko do pozitivnega dela in do naroda slovenskega, bi se gotovo z vso vnemo poprijel onega društva, ki stopa skoro popolnoma po tistih potih, kakršne je začrtal »Slovenec« v svojem pozivu. In to društvo je »Akademija.« Obče je pa znano, kako je ravno ta časnik pozdravil to nadebudno, a »katoliški stranki« skrajno ne-ljubo ustanovitev.

Veliko, skoro bi lahko rekli, usodepolno napako je pa napravil »Slovenec« pri svojem enketovanju, ko je odprl svoja predala v prvi vrsti prononsiranim ali pa bankerotnim politikom. Po vsi pravici vzklika »Edinost« v svoji 326. številki t. l., da bi nikdar ne smel prvi objaviti svojih misli vodja te stranke, zakaj kakor le-ta poje, tako cvrče ostali. In drugega tudi ni pričakovati, kdor pozna nasilnost tega vodje, in — kruhek je pa le kruhek!

In slednjič! Ali je bilo res treba vsega tega vabljenja in razmotrivanja? Po naših mislih bi se ta misel lahko uresničila čisto tiho, neopaženo. Drugega menda ni bilo

treba, kakor da bi ti enketarji, ki so se do sedaj oglasili ali se še oglasiti menijo, izpremenili svoje delovanje v tem smislu in v tem smislu tudi vplivali na svoje podložne.

»Nova stranka« ni nikaka novost na slovenskem političnem polju. Isto, kar hoče sedaj »Slovenčeva« enketa, je hotela oživotariti »Naša straža« in hotel je imeti »Slovenski List« žalostnega spomina. Ker sta imeli pa obe podjetji isti namen: rekrutirali svoje člane edino-le iz narodno-naprednih vrst, kakor jo ima sedanja enketa, smo uverjeni, da ji v kratkem zapoje mrtvaški zvon, zakar bomo skrbeli tudi mi učitelji!

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXIV.

Vprašanje: Lani je bil naš zastopnik pri zborovanju učiteljskega društva poročal o svojem letnem delovanju v okrajnem šolskem svetu približno tako-le:

»Udeleževal sem se redno sej okrajnega šolskega sveta ter sem v njih gorko zastavljal svojo besedo za učiteljstvo. Z veseljem moram priznati, da ni bilo to leto nobene disciplinarne preiskave. Vsi učitelji in učiteljice so se vedli korektno, kar je za naš okraj in naš stan vrlo lepo in jako hvalevredno. Naš okrajni šolski svet je učiteljstvu in šoli kaj prijazen. Jaz in moj tovariš se dobro razumeva s člani okrajnega šolskega sveta, sva v prijateljski dotiki z gospodom glavarjem in gospodom nadzornikom. Pri teh gospodih doženeva mnogo. Naj se le torej vsak z zaupanjem obrne do naju v vseh svojih zadevah!«

A tudi lekcije je bilo nekoliko, namreč:

»Nekateri tovariši naročajo preveč učil in potem pa še tako draga; treba je štediti in ne dragih učil kupovati in ne tako naglo, le počasi in ne vse obenem!«

»Nekateri tovariši vlagajo na okrajni šolski svet dolge vloge, v njih se sklicujejo na različne §-e, naredbe in zakone. To se mi dozdeva tako, kakor da bi se hoteli prav bahati, da nekaj znajo. A vedite, dragi mi tovariši in tovarišice, tega gospod glavar in gospod nadzornik nimata rada; zakaj dozdeva se jima, kakor da ju hočejo oni učiti ali kakor da bi okrajni šolski svet ne poznal zakonovih določb. — Zato le bolj kratko in manj bahato!«

Ker sem bil v okraju razmeroma šele malo časa, nisem ni najmanje slutil, na koga bi mogle meriti te pšice. Čeprav je bil vsak poročevalčev stavek v živem nasprotju z mojim mišljenjem in čutenjem, se nisem hotel iz osebnih ozirov oglasiti k besedi, a zaman sem pričakoval ugovora od svojih tovarišev. Vprašal sem se tihoma: »Ali je to podobno poročilu o delovanju zastopnika v okrajnem šolskem svetu?« Ne, to je bila nepotrebna hvala, graja in lekcija zastopnikova svojim tovarišem, do katere on niti upravičen ni. Spoznal sem iz tega poročila takoj, da učiteljstvo tega okraja nima zastopnika v okrajnem šolskem svetu, temveč okrajni šolski svet ima v učiteljstvu svojega zastopnika, da mu pošilja po njem svoje lekcije, grajo in hvalo. V takem glasu bi smelo zveniti nadzornikovo, a nikdar zastopnikovo poročilo.

Zastopnik učiteljstva po mojem mnenju ni upravičen hvaliti ali grajati učitelja javno ter mu dajati javno navo-

dila. Obratno. Učiteljstvo ima kot volilec pravico delovanje svojega zastopnika nadzorovati, hvaliti ali grajati ter mu po potrebi dajati navodila. On mora tudi takrat zastopati naše koristi in se za nas potegovati, če tudi smo mi morda zaslužili največjo grajo. On je naš odvetnik, a ne naš nadzornik.

Šele po preteku več mesecev mi je neki tovariš zaupal istino, rekoč: »Ona graja in lekcija je veljala tebi, vedeli smo zanjo, hotel te je z njo potlačiti.«

Povod graji je bil ta-le:

Prišedšemu v okraj, mi je bil okrajni šolski svet poročil v poročilo dve sosednji šoli. Slučaj je nanese, da je krajni šolski svet sosednje šole A. v nekem poročilu na okrajni šolski svet dolžil učiteljstvo svoje šole nekorektnega postopanja. Predsedništvo okrajnega šolskega sveta je bilo o neresničnosti trditve prepričano ter je zadevo odstopilo meni, naj sestavim besedilo odgovora. Kot poznavalec tamkajšnjih renitentnih razmer, sem sestavil obširen pouk, seveda v slovenskem jeziku, sklicevaje se na celo vrsto §-ov, koncem vsega konca pa sem načelniku zažugal redno globo, ako ne bode krajni šolski svet izvrševal narekovanih §-ov. To mojo vlogo so čitali pri seji okrajnega šolskega sveta. Da zastopniku njena obširnost ni ugajala, nisem bil jaz kriv, temveč njegovo naziranje. Dolga je morala biti zato, da so se ovrge vse trditve krajnega šolskega sveta s §-i in se mu dokazalo, da je učiteljstvo ravnalo korektno. Da bi se bil moral obrniti za svet morda do našega zastopnika, mi ni prišlo na misel, ker sem sam zadevo dodobra poznal in tudi sam vedel kaj mi je storiti.

To originalno njegovo poročilo mi je poklicalo v spomin ravno nasprotno realnost, ki sem jo dognal pred leti le zato, ker sem navlekel na kup toliko §-ov, da sem z njimi zamašil oblastim vse izhode. Bilo je namreč tako:

Pri svojem okrajnem šolskem svetu sem bil vložil na deželni šolski svet obširno utemeljeno prošnjo v neki važni zadevi, a okrajni glavar mi jo je vrnil z opombo:

»Okrajni šolski svet ne spozna za primerno, Vašo prošnjo z dne . . . predložiti deželnemu šolskemu svetu, zakaj dotične zakonite določbe, na katere se Vi v nji sklicujete, ne veljajo za Vašo zadevo.«

Toda meni ni hotelo v glavo, zakaj bi moje tolmačenje zakona ne smelo dospeti v obravnavo do višjih oblasti.

Vrnil sem torej vlogo okrajnemu šolskemu svetu s tem-le pojasnilom:

»Nekatere zakonite določbe so tako stilizovane, da se da njihov pomen razširiti in utesniti, zaradi tega se te določbe od različnih oblasti in v različnih časih različno tolmačijo. Smatram svojo zadevo važno ne samo za sebe temveč i za vse učiteljstvo, zato hočem izposlovati v tej zadevi pravno tolmačenje pri najvišji upravni oblasti v državi. Vloga naj se torej najprej predloži deželnemu šolskemu svetu.«

Pri deželnem šolskem svetu sem propadel. Neki njegov poročevalec mi je priznal: »Obžalujem, da tudi v vašem slučaju ne moremo drugače razsoditi, kakor smo doslej razsojevali v vseh podobnih. Če mi torej naznanjate, da boste ugovarjali, mi je tudi všeč; ako doženete ugodno razsodbo, se bomo v danih slučajih v prihodnje tudi mi ravnali po nji in to toliko rajši, ker se mi vaše tolmačenje ne zdi napačno.

Tudi pri naučnem ministrstvu sem pogorel ter se priprijel zadnjega sredstva, namreč tožbe na upravno sodišče.

Ko so prinesli nemški dnevnik obvestilo, da bo dne . . . upravno sodišče obravnavalo mojo tožbo zoper ministrstvo, so me nekateri tovariši pomilovali, rekoč: »Kaj si storil! Ti si upaš tožiti ministrstvo? . . . Izgubljen! . . .«

Toda meni se je njihova bojazen zdela nad vse smešna. Navdajalo me je živo prepričanje, da ne tožim oseb v ministrstvu, temveč njihovo tolmačenje zakonovih določb.

Pri obravnavi upravnega sodišča sem sam zagovarjal svojo tožbo ter ondi našteval celo vrsto §§. Predsednik sodišča, bivši ministrski predsednik grof Schönborn, me je enkrat v mojem govoru prekinil, rekoč: »Prosim gospoda tožnika, naj ne našteva toliko §§!« Odgovoril sem: »Svetlost, naštevam jih, da razvidi visoko sodišče naše dolžnosti v tej zadevi, zakaj iz dolžnosti izhajajo tudi pravice!« »A tako!« se je začudil predsednik, »torej blagovolite le nadaljevati.«

Ko so odšli prisodniki sodišča v posvetovalno dvorano, je prišel pravni zagovornik ministrstva, jurist in ministrski tajnik dr. Braitenberg, k moji mizi rekoč: »Lepo je od Vas, da ste se v tem načelnem vprašanju do sem obrnili, ministrstvo vam tega ne šteje v zlo, temveč v zaslugo, če boste danes kaj dognali. Poglejte tele akte! Prinésem sem vam jih nalašč na ogled, da spoznate, da se mi v nejasnih slučajih držimo doslednosti. Glejte, tule je naučno ministrstvo pred 10. leti popolnoma v enakem slučaju na Nižjem Avstrijskem razsodilo kakor v vašem, pritožnik ni šel višje in mi smo poslej vse enake slučaje, dosledno tudi vašega, tako razsodili. Vi ste se prvi pritožili na upravno sodišče, zato vam bom jaz prvi od srca čestital, ako danes kaj doženete. Razumeva se samo ob sebi, da se bomo odselej ravnali po današnji razsodbi upravnega sodišča. »S svojo tožbo pravzaprav sodelujete, da se tudi nejasne in še nedognane pravne razmere vašega stanu pomaknejo za korak bliže k popolnosti!«

Ko se je po tričetrtturnem posvetovanju sodišče vrnilo v razpravno dvorano ter razglasila razsodbo, ki se je ujemala z mojim tolmačenjem dotične zakonite določbe, sem bil presrečen ne toliko zaradi svoje pridobitve, ki zaradi velikih stroškov ni hila podobna dobičku, temveč zaradi pridobitve vsemu učiteljstvu.

Ali bi mi ne bil mogel ministrski tajnik brati poštene lekcije po zgledu našega zastopnika, rekoč n. pr.: »Kako morete vlagati tako dolge vloge in se sklicevati na celo vrsto §§?! Ali mislite, da mi ne vemo zanje? Vi delate to iz baharije, češ, naj tudi mi vidimo, koliko slovenski učitelj zna! Zato le bolj kratko, pa manj bahato!« Da, on bi le tedaj lahko tako govoril, če bi bil njegov dušni obzor omejen in utesnjen v najožje meje svojega rojstnega tirolskega hribovja, a tega ni storil, temveč je rekel, da je moja tožba proti ministrstvu sodelovanje, da se pravne razmere našega stanu pomaknejo bliže k popolnosti.

Ako bi bil jaz nazorov našega zastopnika, bi ne bil mogel sploh nikdar ničesar izvojevati.

Ker sedi v našem okrajnem šolskem svetu tudi tovariš, ki se je čutil naravnost konsterniranega, ko je moj krajni šolski svet ugovarjal proti okrajnemu šolskemu svetu na deželni šolski svet zoper znižanje (!) svojega proračuna in je širil med učiteljstvom smešno vest, da sem se jaz zaradi tega baje hudo zameril okrajnemu glavarju, nadzorniku in ostalim članom okrajnega šolskega sveta, moram vso to zadevo tu omenjati z namenom, da bi prišel dotični tovariš in tudi drugi morebitni užaljeni do prepričanja, da ugovori,

oziroma pritožbe proti okr. šol. svetu niso namenjeni ne proti glavarju, ne proti nadzorniku, ne proti zastopniku učiteljstva in tudi ne proti drugim članom, kakor tudi ne proti plenumu te korporacije, temveč edino le proti njegovemu sklepu, oziroma proti njegovemu naziranju in tolmačenju.

Rekurent niti vedel ni, kdo je glasoval za ali proti, on tudi po tem nikjer povpraševal ni, ker mu ni bilo treba za to vedeti, pač pa si je domišljjal, da oba gospoda tovariša vkljub zastopnikovemu poročilu vendar mnogo ne doženeta v okrajnem šolskem svetu, ker nista mogla zabraniti niti znižanje proračuna. Sicer pa imam jaz o inteligenci glavarjevi in nadzornikovi boljše pojme ter ne morem verjeti, da bi tudi ta dva funkcionarja imela o ugovorih in pritožbah take nizke in smešne nazore, ki diše po srednjeveškem bizantizmu in rimski nezmotljivosti.

Naš zastopnik je pri zborovanju docela neopravičeno grajal naročevanje učil. Njemu naj bodo mar one šole, ki trpe na pomanjkanju učil, a ne one, ki imajo lepe zbirke. Ni se torej v očigled takih nazorov čuditi, če sem pri nekem zborovanju na vprašanje nekega tovariša, katera šola v okraju ima bralni stroj, samo jaz prijavil to učilo, a še danes ne verjamem, da bi ga nobena druga šola ne imela. Domišljam si, da se tovariši vprašanju niso hoteli odzvati. Šola nima nikdar preveč učil. Kar se tiče njihove cene, je ta po ceniku že naprej določena. Grajana naročevanje učil se je nanašalo na mojo šolo, ki sodi v tisto srečno občino, ki je v enem in uprav tistem letu skupno s sosedno občino izplačala za farovške hleve in gospodarsko poslopje okroglih sedemnajst tisoč kron! Zaraditega sta menda tovariša v okrajnem šolskem svetu gledala na ceno, da se je proračunani znesek za učila v znesku 50 K znižal na 30 K, zakaj take občine, dobre plačnice, je treba pred šol. davkom varovati in zabraniti, da kupijo preveč učil!

Slavna »Pisarna« naj blagovoli to bolno zadevo razmotrivati in razsoditi. K., nadučitelj.

Odgovor: Zadevo ste sami jako dobro obrazložili in obravnavali. Ker nam uredništvo, sklicevaje se na svojo uredniško tajnost, ni moglo imenovati Vašega imena, je sklenil kolegij dohtarjev, Vas tem potem prositi, da vstopite v naš krog. Spoznavamo v Vas izvstno moč, ki bi mogla z lepim uspehom sodelovati v naši »Pisarni«. Svoj pristop blagovolite javiti uredništvu. Dohtar Ribež.

Za slovensko šolo v Trstu.

V nedeljo, dne 20. pret. m. so priredili tržaški Slovenci imponenten shod v prilog slovenski ljudski šoli v Trstu.

Mi smo vedno stali z vso odločnostjo na strani tržaških rodoljubov, kar dokazujejo mnogi članki v našem listu in kar izpričuje tudi »Zavezino« zborovanje v Trstu, kjer je vse napredno učiteljstvo povzdignilo svoj glas za popolnoma opravičeno zahtevo tržaških Slovencev. Vse to so menda gospodje voditelji pozabili in iz hvaležnosti nam niso podali nobenega poročila o svojem zborovanju, kaj šele, da bi nas povabili nanj, ko naj ima vendar na zborovanju za slovensko šolo tudi slovenski učitelj svoj uvaževanja vredni glas!

Poročila o tem zborovanju torej ne moremo priobčiti, pač pa priobčujemo obe resoluciji, ki so ju sprejeli zbo-

rovalci in ju tudi takoj po shodu izročili c. kr. vladi, in sicer v roke dvornega svetnika Schwartz.

Resoluciji se glasita doslovno:

Tržaški Slovenci, zbrani danes, dne 20. novembra 1904, na javnem shodu v »Narodnem domu« v Trstu

ponavljajo

najslovesneje svojo že od leta 1885. tolikokrat v vlogah in na javnih shodih stavljeno zahtevo po ustanovitvi slovenske ljudske šole v mestu tržaškem in z ozirom na to: da je po uradni statistiki slovenske zasebne ljudske šole in c. kr. nemških ljudskih šol v Trstu izkazanih nad 1000 za šolo godnih otrok slovenske narodnosti, ne glede na to, da je najmanje enako število slovenskih otrok prisiljeno pohajati italijanske ljudske šole, da zahteva kardinalno pedagoško načelo, naj dobivajo otroci elementarni pouk v svojem materinem jeziku, da člen XIX. osnovnih zakonov priznava popolno enako pravnost vseh deželnih jezikov v šoli, uradu in javnem življenju ter določa, da imajo javne šole v deželah z mešanim prebivalstvom biti urejene tako, da se more vsaka narodnost izobraževati v svojem jeziku, ne da bi se jej bilo treba priučevati drugemu deželnemu jeziku, da bi bilo skrajno krivično in naravnost nezaslišano, ako bi morali slovenski otroci ob znanih zelo neugodnih lokalnih vremenskih razmerah in ob nevarnostih, spojenih z velikanskim cestnim prometom svetovnega trgovskega mesta hoditi iz mesta do eno uro daleč na kmetske šole v okolico, da so sedaj po odločbi c. kr. upravnega sodišča ovrženi vsi tisti izgovori, ki so služili vladnim oblastim, da so zavračale nujno in v vsakem obziru opravičeno zahtevo tržaških Slovencev,

izražajo

svoje ogorčenje na brezmejnem zavlačevanju tega vprašanja in pristanskem postopanju od strani c. kr. vlade,

zahtevajo

da se vlada in posebno c. kr. namestništvo v Trstu loti odslej te stvari objektivno, brez oziroma katerosibodi stran in da se drži strogo načel, izraženih od najvišje upravno-sodne inštanice, in posebno osnovnih zakonov, na katere so vsi c. kr. uradniki prisegli:

proglasa

vlado odgovorno za vse nedogledne posledice nečuvne krivice, storjene tržaškim Slovincem na šolskem polju; in

pozivlja

c. kr. vlado najodločneje, da v najkrajšem času reši vprašanje slovenske ljudske šole v Trstu po razmerah in potrebah po zakonu in pravici in na način, ki bo dostojen kulturne države.

Dodatna resolucija soc. demokrata gosp. Kopača pa se glasi:

Jugoslovanski socialno-demokratski proletarijat v Trstu sklene z ozirom na temeljne nazore soc. demokratične stranke glede dosege ljudskih in srednjih šol s slovenskim učnim jezikom v Trstu sledeče:

Soc. demokratična stranka je mednarodna stranka, ona obsoja predprave narodov, prav tako, kakor obsoja one po rojstvu in rodu, ter priznava vsakemu narodu enake pravice v vsakem oziru. V tem, ko to konstatira, izjavlja obenem najodločnejši protest proti šovinistični nacionalni borbi, ki ima svoj izrastek v vladajočem avstrijskem sistemu.

Uvažuje, da tvori slovenski živelj v Trstu veliko manjšino prebivalstva, katero se neopravičeno prezira, izraža

tržaški soc. demokratični proletarijat narodu v tem kulturnem boju svojo simpatijo in pomoč.

Oziraje se na temelj strankinega programa, zahteva, da mora biti šola obvezna, brezplačna in svetna in da mora ustrezati potrebam in razvoju posamičnih narodov; da dobivajo učenci učila sploh, ter da se otroci ljudskih šol in oni na višjih učnih zavodih, ki so sposobni za daljno izobrazbo, prehranjajo zastonj.

Mednarodni soc. demokratični tržaški proletarijat je pripravljen napeti vso svojo silo, da pomore brezpravni manjšini tržaškega prebivalstva doseči kulturna sredstva, ki služijo v to svrhu in so za izobrazbo neobhodno potrebna.

* * *

Dasi so nas prezrli gospodje voditelji tržaških Slovencev, vendar objavljamo zapostavljenemu slovenskemu šolstvu v prid, da bomo tudi odslej pazno gledali na razvoj velikega tržaškega slovenskega ljudskošolskega vprašanja in tržaške Slovence tudi nadalje nevstrašeno podpirali v tem obupnem boju.

V ostalem pa: Če je še kaj pravičnosti v vladajočih odločujočih krogih, ne more ostati glas slovenskih Tržčanov — glas vpijočega v puščavi!

Veljaj jim parola: Na boj — do skrajnosti!

Zborovanja „Saveza hrv. učiteljskih društava.“

(Dalje.)

A če bi se odločili, da pomnože število učiteljstva, bi bilo pač pametnejše in rodoljubnejše, da se ta prirastek namenijo borbi proti analfabetom, ki jih je na žalost pri nas še 54,41%, a ne v to, da dobimo dopoldnevne šole. Nadalje se moramo spomniti tudi tega, da je naša Hrvaška na sedmem mestu šolske kulture, pa se tedaj jako čudim prijatelju dr. Cenkiću in onim našim šolnikom, ki hočejo zasledovati glede sistema dopoldnevnih šol države prvih kultur. narodov. Mislim, da bi morali pri tem biti dosledni, pa če zahtevamo dopoldnevni pouk, kakor je ponekod v Nemčiji, tedaj moramo brezpogojno tudi zahtevati, da otroci hodijo tudi pri nas osem let v šolo kakor tam. Razen tega imajo omenjene kulturne države, kjer uvajajo tak pouk, tudi dobro urejeno nadaljevalno prosveto; ljudska predavanja in druge vire ljudske prosvete; imajo pa tudi točno zajamčen poset šole. V vsem tem mi jako šepamo, ker je naše nadaljevalno obrazovanje ponajveč le na papirju, a poset šole je odvisen še vedno od dobre volje občinskih načelnikov in bilježnikov, ki vsakokrat ne žele, da se zaradi šole sprejo s svojim narodom. Moj protivnik se strašno trudi s svojimi higijenski zahtevami, in te pri njem največ odločujejo v borbi proti dosedanemu vsednevni pouku. Iz slabotnosti nekaterih otrok izvaja neopravičene razloge, na temelju katerih zavrača vsednevno šolo, pa hoče, da uvedemo samo dopoldnevni nerazdeljeni peturni pouk. Ali ker je moj protivnik pozval v boj vse svoje velikane in modrijane, naj tudi meni dopusti, da se spominjam mož, ki govore meni v prilog, tako n. pr. Krafft-Ebing, Schotter, Varbion, Klencke, Wesche i. t. d. Glasoviti Virchov veli, da je četirurni pouk nepravilen, a peturni pa je zločin, storjen na deci. A če se spomnim na letošnji internacionalni kongres higijenikov in zdravnikov v

Nürnbergu, kjer jih je bilo na štiri stotine iz vsega sveta, ki so v svojih resolucijah zavrgli peturni pouk v nižjih razredih, tedaj moram reči, da je večina zdravnikov in higijenikov na moji strani, t. j. za dosedanja razdeljeni pouk, ki ni toliko kriv, da imamo tudi slabotne otroke.

Naj še pripomnim, da sem tudi jaz vestno proučeval higijeniške zahteve v tem vprašanju in došel do protivnih rezultatov od gospoda predgovornika.

Predvsem ni osnovana trditev, da je razdeljen šolski pouk na škodo otroškemu zdravju, pa tudi ako bi to deloma bilo res, bi trebalo najti uspešnejši izhod iz tega škripca, a nikakor z dopoldnevnim poukom. Ako se nam tudi zdi, da je mladi naraščaj tuintam ponekod slabotnejši in bolehavejši, četudi vidimo vsakdan krasno rdečih otrok, je tej slabotnosti mnogokrat vzrok v krvi porodnice; v nezdravih stanovanjih, v slabi hrani otrok; v vedno večji materialni bedi naroda; v prevelikem luksusu, ki se vedno bolj razširja nad narodom in jemlje kruh dečici; v prerani ženitvi; in na posled v vedno večjem uživanju nesrečnega alkohola.

Tudi jaz izhajam iz kmetiške kočice ter poznam dobro napake in vrline svojega naroda in znam pozitivno, da ima naš narod tudi težke napake, ali te ne bo ozdravil s skrajševanjem izobrazbe, ampak ravno nasprotno: z vedno obsežnejšo in temeljito izobrazbo vseh narodovih slojev. (Tako je! Živio!) Zaradi tega bi — namesto da se zadiramo v razdeljen čas pouka — delali na to, da še povzdignemo nivo narodne izobraženosti; da povzdignemo materialno in moralno stanje ljudstva in kolikor največ pospešimo njegovo občno prosveto, a tako tudi preprečimo uživanje škodljivih pijač, ki nam zastupljajo narodno kri. Nadalje bi se morali potruditi, da četudi z ostrim zakonom omejimo prerano ženitovanje, ker prerani zakonski užitki škodujejo telesnemu in duševnemu razvitku človeškemu. Tako bi jaz iz srca želel, da se četudi z najostrejšim zakonom prepreči prevelik luksuz v ljudstvu in da se omrazi našim seljakinjam svilena obleka in z zlatom izvezeni predpasniki, pa da se narodni okus povrne na čisto narodne umotvore in na pridno delo rok naših kmetič! Potem bi takoj bilo več sreče in napredka, več moralnega in domoljubnega življenja med narodom, in kar je vrlo odlično — kruhka mlademu naraščaju, ki bi, ker bi se bolje živil, uspešnejše napredoval duševno in telesno.

Cenjeni higijeniki veliko skrbijo, kako bi dečji želodec mogel uspešnejše prebaviti, a ne vodijo računa o tem, kaj naj mladi želodec prekuhuje. Naši stari se niso toliko brigali za zdravje želodca, a zato so pa vendar bili plečnati in močni kakor vitke jelke, da bi lahko z njimi razbijali kamenje. Mi se dandanes toliko prepiramo za suho skorjico kruha, kako pride v otroški želodec, namesto, da v ta želodček damo dnevno tudi kak kosček mesa in druge krepke hrane. Če bi otroci imeli dosti in dobre hrane, bi njih želodček dobro fukcioniral tudi brez naše tolike modrosti, pa če bi makar učili predpoldan ali popoldne. (Tako je!) (Dalje.)

Društveni vestnik.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj zboruje v nedeljo dne 4. decembra t. l. v šoli na Vidmu. Zborovanje se prične ob 10. uri dopoldne ter se vrši po sledečem vzporedju: 1. Odobrenje zapisnika zadnjega zborovanja. 2. Dopiši in društvene zadeve. 3. Iz šolske prakse. 4. Predavanje. 5. Želje in nasveti. Mnogoštevilne udeležbe odbor.

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj zboruje dne 8. decembra t. l. v okol. šoli v Celju ob pol 11. uri dopoldne po nastopnem vzporedju: 1. Zadnji zapisnik. 2. Petje. 3. Društvene zadeve in nasveti. 4. »Kako in kaj se da po novi struji risati v ljudski šoli«. Podavanje iz šolske prakse. (Nadučitelj A. Petriček iz Žalca). 5. Nasveti. — K obilni udeležbi uljudno vabi

Armin Gradišnik,

t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj je ob svojem rednem zborovanju dne 2. novembra t. l. v Gotovljah izreklo nad povse neosnovanimi natolcevanji slov. štaj. učiteljstva zastran njega učnih uspehov v ljudski šoli po v to nepoklicanem poslancu Linku v zadnji sesiji dež. zbora štaj. v Gradcu svoje ogorčenje, ter sklenilo provzročiti, da »Zveza štaj. slov. učiteljev in učiteljic« sestavi tozadevno resolucijo ter jo objavi v glasilu »Štajerske učit. zveze«, to je v »Steierische Schul- u. Lehrerzeitung«.

Konjiško učiteljsko društvo je imelo svoje prvo glavno zborovanje 10. novembra v Konjicah. Društvu je nanovo pristopila gospa Božena Krejčeva na Stranica, a kot gost je prisostvovala gospa Pavličeva iz Prihove. Sklenilo se je, da pristopi društvo kot član k posojilnici in hranilnici Učiteljskega konvikta v Ljubljani z enim deležem, ki se bo vplačeval v mesečnih obrokih. Letno poročilo tajnika o društvenem delovanju se je odobrilo. Iz tega poročila je bilo razvideti, da je bilo društveno delovanje v preteklem letu dokaj intenzivno in uspešno (izvzemši kopico peticij za odpravo III. kraj. razreda, ki smo jih, kakor se da sklepati iz določila deželnega odbora, poslali precej zama). Radovedni smo, bo li izmed tistih 200 blagrovanih šol dobra usoda presadila katere tudi v naše spodnještajerske gorjance?

Računski zaključek gđc. blagajničarke je izkazal 32 K 12 h prebitka, ki se bo uporabil za saniranje nekaterih, v stari eri napravljenih društvenih dolgov. Ker že tudi pri nas na Štajerskem nekateri hrupno zahtevajo reduciranje šolske dobe, se je vzela tudi ta točka v pretres. G. tovariš Čeh je ob občem pritrtjevanju izvajal, da bi se dala obveznost znižati na 7 let, a opustiti bi se morale šolske olajšave, zaradi katerih imamo sedaj faktično le 6letno dobo. Takisto naj bi se pa obveznost tudi šele pričela po končanem 7. letu, ko so otroci že duševno in telesno bolj razviti. Na uho vam pa povemo, da pri nas izvečine — 80% — itak pošilja otroke šele po 7. letu v šolo, a na zadnje vendar zahteva šolske olajšave, ki jih okr. šol. sveti radovoljno podeljujejo, če je le količkaj zakonite možnosti, neglede tudi na morebitni učenčev napredek. Ogorčeno je društvo tudi sklenilo, opomniti slavni okr. šol. svet, da naj šolskim zamudam posveti nekoliko več pozornosti. Ne gre zaradi nas, da zama pišemo zamude v tednice in v zamudne izkaze, (ki so nam jih lani, uvidevši menda naš brezuspešen trud, zadnje mesece nekoč kar lepo ustavili) ampak nam je za napredek v šoli, da ne bo naše prizadevanje iluzorično. Srenjske oblasti in stranke si kar norca brijejo iz napovedanih kazni (najbolj pa seveda iz učiteljstva, ki izkazuje zamude), ki pa se nikoli ne izvršijo ali kvečjemu v 10 slučajih. Nadejamo se, da bo novo leto tudi v tem oziru prineslo nov uspeh. Društveni odbor se je izvolil soglasno stari. Prihodnje zborovanje se vrši prvi četrtek meseca januarja v novem letu. Uverjeni smo, da se snidejo takrat v naši sredi tudi oni gg. tovariši, ki so bili zadnjič na katerikoli način zaposleni. Izgovor na dolgo in grdo pot naj ne velja med tovariši! Ogledujte se nad vrlim tov. Repičem, ki prihaja pozimi in poleti, v snegu in v viharju 4 ure daleč iz Rakovca visoko v Pohorju, dasi so mu lasje že osiveli, redno k našim tovariškim sestankom. Na veselo svidenje torej po novem letu!

Šaleško učiteljsko društvo je zborovalo dne 17. novembra v Velenju.

Kot prva točka dnevnega reda se je vršila hospitacija v III. razr. pri g. Skasi, ki je obravnaval prilastek.

Nato je pozdravil predsednik navzoče, med njimi novo pristopile društvene člane: g. Armiča iz Velenja, g. Weberja iz Šmartna na Paki in g. Kotnika s Kozjaka.

Izrekel je nadalje obžalovanje, da se je izjalovilo učiteljstvu upanje na odpravo III. plač razreda v toletnem za-

sedanju deželnega zbora. Opominjal je društvo, naj se zaradi tega slabega uspeha ne da preplašiti, ampak naj vztrajno na to deluje, da se odpravi krivica, ki se godi učiteljem III. plač. razreda. Dolžnost naša je, da si pomoremo sami, ker nam drugi ne pomagajo.

Nato so bili objavljeni nekateri dopisi, med njimi dopis »Hranilnice in posojilnice Učiteljskega konvikta v Ljubljani« do učiteljev in učiteljskih društev. Razgovor o tem se je preložil na prihodnje zborovanje.

Pozivu g. Požegarja v »Steir. Schul- u. Lehrerzeitung«*) glede povrnitve stroškov za ekspenzar g. Sorka, ki je zastopal učiteljstvo v zadevi dijet članov stalnega konferenčnega odseka je ugodilo društvo s tem, da je odposlalo 4 K kot prispevek zbranih članov.

Predlog g. Kotnika, naj odpošlje vodstvo društva voditelju štaj. slov. poslancev dr. Robiču izraz zahvale za njegov trud glede odprave III. plač. razr., je bil vzprejet.

Kot dan prihodnjega društvenega zborovanja se je došlo 19. december.

Po končanem zborovanju so udeleženci ostali zbrani v veseli družbi do poznega večera.

Književnost in umetnost.

Narodna pesem v ljudsko šolo! Kdorkoli svoj narod resnično ljubi, želi tudi, da bi mu vir njegovih lepih in veselih pesmi nikdar ne zamrl. Saj mu ravno te pesmi sladé in lajšajo življenske težave, one mu razganjajo skrbi in toge, a one ga tudi najsigurneje vzdržujejo na poti poštenosti. Prirodno je torej, če izkušamo narodno pesem širiti po ljudski šoli, ker edino le tukaj moremo vplivati na ves narod. A pazimo, da se ne osmešimo pri tem!

Narodna pesem je celota, ki sestoji iz besed in iz napeva. Dajmo besedam drug napev, oziroma podložimo napevu druge besede, in pesem ni več narodna! Če smo torej n. pr. na napev pesmi »Prelepa je cvanc'garca« nategnili kako pesem iz prvega berila in smo jo zapeli v šoli, nismo zapeli narodne pesmi, in če bi to tudi sam Stritar imenoval »zaslužno delo.«

Poiščimo temveč one narodne pesmi, ki jih smemo z istimi besedami, kakor jih poje narod, širiti v šoli, tedaj bomo gojili v resnici narodno pesem. Onim pesmim pa, ki so raztresene po naših berilih, pa naj poskrbe naši glasbeni strokovnjaki napeve po narodnih motivih, da se učencem tembolj priljubijo.

Ce torej ne dobimo dovolj naročnikov na pesmarico, kjer so pisane šolske pesmice na narodne napeve, pač to ni nikaka nesreča, ampak le dokaz, da nam še ni zamrl čut za pravo narodno pesem. V šolo gre cela pesem ali pa nič.

Kadar nam pa strokovnjak ponudi zbirko pravih narodnih in po narodnih motivih zloženih pesmi za šolo, pa ne bo premalo naročnikov.

Ko bi hotela »Glasbena Matica« ali morebiti tudi »Šolska Matica« to delo vzeti v roke, bi prišli kmalu do smotra, in naša ljudska šola bi pripomogla, da bi peli po vsi Sloveniji narodne pesmi z istimi besedami in z enakimi napevi.

Usmilite se torej narodne pesmi in ne dopustite, da se ne omadežujejo ti biseri s kakim polovičarstvom!

In še nekaj! Ali bi ne bilo imenitno, če bi šolarčki zapeli v šoli svojo pesem, na cesti pa istočasno odrasel fant po istem napevu: »Prelepa je cvanc'garca«?! —m—

Opomba uredništva: O pesmarici, ki jo omenja pisec gorenjih vrstic, smo že nekolikokrat govorili v svojem listu. Na željo nekaterih tovarišev pa priobčujemo tudi današnjo njih izpoved, da čujemo tako — oba zvona. Naša naloga ni, da bi razsojali. Morda pa s tem provzročimo, da se vname zanimiva in gotovo koristna razprava, ki naj končno veljavno reši to vprašanje! Glasbeniki, genite se!

Popotnik prinaša v 11. števil. to-le vsebino: 1. Požegar: Prosveta. — 2. K. Škapin: O ljudski šoli in materinem jeziku. — 3. V Pulko: Somatologija v ljudski šoli. — 4. J. Kocbek in M. J. Nerat: Spomini na potovanje v Norimberk. — 5. Književno poročilo. — 6. Razgled: Pedagoški paberki. — Kronika.

Vestnik.

Učiteljski konvikt. G. Fortunat Lampret, učitelj v Trnovem, nabral v veseli družbi pri »Pečku« 4 K.

Učiteljski dobrotnik. G. Jožef Klemenčič, c. kr. učit. profesor v p. v Ljubljani 20 K. Bog platil!

Čekovni promet učiteljskega konvikta. (Letnina za l. 1904.) G. Andrej Kenič, učitelj v Knežaku; gđc. Angela Petrič, učiteljica v Knežaku; gđc. Franjica Valenčič, učiteljica v Knežaku; gđc. Franjica Vilhar, učiteljica v Sembijah; g. Anton Stres, učitelj na Sedlu; g. Milan Vreča, nadučitelj v Negovi; g. Anton Kutin, učitelj-voditelj v Št. Mavru; g. Fran Venturini, učitelj v Podloki; g. Srečko Mahor, nadučitelj v Makolah; g. Juri Lulek, učitelj v Makolah; g. Miroslav Anžlovar, učitelj-voditelj v Boljuncu.

Kolekta poštah znamk za učiteljski konvikt. Iz šmarijskega okraja na Štajerskem kolekta št. 37; iz sevniškega okraja kolekta št. 84 in 85; iz Ljubljane prepis kolekta št. 1. J. Dimnik, blagajnik.

Za „Učiteljski konvikt“. Veliki tamburaški koncert, ki ga prirede šentbarbarski, hajdinski in ptujski tamburaši v prid »Učiteljskemu konviktu«, se ne vrši 8. dec., kakor smo poročali zadnjič, ampak šele 4. januarja 1905.

Rezervni fond. Tolminko učiteljsko društvo v smislu sklepa »Dežel. učit. društva goriško-gradišanskega« 1% od doplačanih petletnic 51 K 53 h.

Učiteljske vesti. Učitelj Jos. Bernot v Ljubljani je imenovan za prov. voditelja v Dobovcu v krškem okraju. — Ivan Vozel v Trebnem pride za suplenta na enorazrednico v Prečni pri Novem mestu. — Absolvirani učitelj-šnik g. Jos. Odlasek je imenovan za začasnega učitelja in voditelja na novoustanovljeni ljudski šoli v Polšnjiku.

Šolstvo na Štajerskem. Trirazrednica v Sromljah pri Brežicah se razširi v štirirazrednico. — Za nadučitelja na dvorazrednici v Dobrovcih pri Mariboru je imenovan ondetni učitelj Matevž Tušek.

Izpit učiteljske usposobljenosti za ljudske šole v Mariboru so naredili gg.: Anton Hribernik v Črešnovcu, Avgust Kopriča v Črešnovcu, Janez Kramer pri Sv. Vidu blizu Smarja, Friderik Sprager pri Sv. Bolfenku na Kogu, Emil Vršič pri Sv. Miklavžu v Slov. goricah ter gospodični Alice Koschell v Zrečah in Marija Lerher v Framu. — Pred goriško izpraševalno komisijo pa so napravile od 4. do 18. novembra izpit učiteljske usposobljenosti gospodične kandidatnje, in sicer za ljudske šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom: Bezljaj Josipa, Eržen Ljudmila (oboje z odliko), Gasparin Marija, Gomilšek Antonija, Hrovat Franja, Jebačin Roža, S. Jeraj Valerija, Juvančič Olga, Komotar Amalija, Lapanja Davorina, Lapanja Marija (oboje z odliko), Lazar Milena, Lecker Matilda, Lukan Roža, Posega Marija, Rosberger Alojzija, Simčič Ivana, Širca Gizela, S. Trstenjak Emanuela, Vidmar Gabriela; za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom in nemščino ter italijansko kot predmet: Havel Štefanija; za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom in nemščino kot predmet: Barlé Marija, Blažica Ernesta, Cink Alojzija, Gerdol Kristina (z odliko), Kokalj Štefanija, Komel Ana, Ličar Franja, Lorenzuti Pavla, Martelanc Amalija, Sedej Josipa, Šauli Eleonora, Šusteršič Angela, Vagaja Eliza; s slovenskim učnim jezikom: Kovačič Marija, Štrosar Ljudmila, Valenčič Katinka; z nemškim učnim jezikom: Ciani Zofija (z odliko). Reprobirani ste bili dve kandidatnji za ljudske šole z nemškim, ena za ljudske šole z italijanskim učnim jezikom, ena kan-

didatinja pa je odstopila od izpita za meščanske šole s slovenskim učnim jezikom.

Šolstvo na Koroškem. Za nadučitelja v Malošah je imenovan sedanji učitelj v Škofičah Mat. Ožgan; za šolskega vodjo v Podgradu (Medgorje) Jož. Gattertnig, Mart. Sebastian v Šmarjeti nad Pliberkom. Za podučitelje pridejo: J. Golker v Št. Martin na Dholici, Frid. Schreier v Šmarjeto v Rožni dolini, Jož. Traunig v St. Primož, Marjeta Schmidt v Pliberk. — Jernej Pšeničnik je postal pomožni učitelj v Kazazah. — Prestavljeni so: Pavel Kullnig iz Tinj v Št. Jakob v Rožu, Avgust Bürger iz Ledenic v Loče, Walter Riedl iz Domačal v Tinje. — Iz službe stopita Pavlina Fournal in Marija Remšgar. — Razpisane so službe nadučitelja v Škocijanu, Naborjetu in v Škofičah.

Imenovanje. G. Dragotin Pribil je imenovan za definitivnega glavnega vadničnega učitelja v Kopru in za šol. nadzornika v Lošinju.

Osemdesetletnico je praznoval dne 20. pret. meseca stolni dekan v Ljubljani, gospod Andrej Zamejic. Bil je dolgo vrsto let član izpraševalne komisije, nadzornik za verouk in član c. kr. mestnega šolskega sveta v Ljubljani. Po stanu: vzoren duhovnik; po srcu: plemenit mož.

Iz seje c. kr. okrajnega šolskega sveta za goriško okolico. Iz uradnih naznanil je posneti, da je imenovan g. Šinigoj France, učitelj v Sv. Križu pri Ajdovščini, učiteljem pri Sv. Duhu (Štajersko). Novo službo nastopi 1. marca 1905.

Priznala se je V. petletnina gđc. Urbančič Mariji IV. gđc. Perc Mariji in I. g. Gradniku R. — Vdovi po pokojnem učitelju K. se je dovolila podpora 200 K.

Ker se je odpovedala službi zaradi mojitve gđc. Besednjak Antonija, učiteljica v Kamnjah, se je imenovala na njeno mesto gđc. Lenarčič.

Izpraznjeno učiteljsko mesto na Ligu se je podelilo izprašanemu učiteljskemu kandidatu Benko Alojziju.

Mesto na novo razširjeni štirirazrednici v Dornbergu se je podelilo gđc. Rožici Bizjakovi. — Po umrlih tovariših izpraznjeni draginjski dokladi sta se podelili dvema drugima. — Daljši dopust zaradi bolezni se je dovolil dvema učiteljema in eni učiteljici. — Iz preudarka za l. 1905. je razvidna šolska potrebaščina v znesku 178.360 K, ki se pokrije s 70% naklado na izravne davke.

Sklenilo se je razpisati več izpraznjenih mest, kar je razvidno iz uradnega natečaja.

Doneski za šolanje otrok članov „Prvega splošnega uradniškega društva Avstro-Ogrske na Dunaju“ za šolsko leto 1904/5. Delovanje tega društva na humanitarnem polju se je tako jako povzpelo, da se nam pač zdi umestno, tudi potom strokovnih listov obvestiti širše kroge o teh uspehih. Solidno in varčno gospodarjenje je društvenemu vodstvu omogočilo, da je zalogo, ustanovljenim za humanitarne šolske namene, leto za letom moglo dovoljevati znatne vsote in jih privesti do take višine, da je vsakoletni znesek obresti že sam na sebi prav znatna glavica. Koncem l. 1903. je imela zaloga za poučne namene K 635.565, druge zaloge za študije pa K 242.000.

Pred kratkim časom je sklepal upravni svet uradniškega društva o prinosih za učne namene otrokom neimovitih družstvenih članov ter je v ta namen dovolil K 39.770. — Opozarjamo na nastopne podatke: Upravnemu svetu je došlo 731 prošenj za dovolitev prispevkov v učne namene; med temi je bilo 414 prošenj iz učiteljskih krogov. Izmed teh 414 prošenj jih je bilo 263 ugodno rešenih, zato se je privolilo prosilcem K 22.700. Razen tega se je pa 5 učiteljem, oziroma učiteljskim vdovam dovolilo podpore v skupnem znesku K 270.

Omeniti nam je tudi, da dobiva 7 šolajočih se učiteljskih otrok velike ustanove v skupnem znesku letnih K 3050.

Iz teh podatkov je razvidno, da uradniško društvo, katerega zavarovalni pogoji prekašajo po svoji ugodnosti pogoje enakih naprav, nudi svojim članom še dobrote, kakršnih druge enake korporacije ne morejo dajati. Iz navedenega je dalje razvidno, da je pri reševanju prošenj vodilno načelo, v prvi vrsti ozirati se na one, ki so v slabjših gmotnih odno-

šajih. Od tod izvira, da se večji del dovoljenih prispevkov podeli učiteljstvu.

Navedeni podatki zadostno dokazujejo, da učiteljstvo le sebi koristi s tem, da se vedno trdnjeje oklepa »Prvega splošnega uradniškega društva Avstro-Ogrske« (Dunaj I., Wipplingerstrasse 25) ter svoje, društvu še ne pristopivše tovariše opozarja na to napravo, ki bi jih zaman iskale enake.

Deželna gospodinjstva in mlekarstva šola v Celovcu. Poročajo nam: V Celovcu so otvorili deželno gospodinjstvo in mlekarstvo šolo, ki je za prosope kmetijstva gotovo jako potrebna in je baje prav dobro urejena, toda to napako ima, da je deželna, in kar je pri nas na Koroškem deželno, je vse izključno nemško in stremi le za tem, da bi pomagalo grmanizirati ono, kar še ni nemškega. Na to, da je tretjina koroškega prebivalstva slovenske narodnosti, ki ima menda tudi pravico do deželnih ustanov, ki jih mora vzdrževati s svojim slovenskim denarjem, pri deželnih zavodih načelno ne gledajo. Torej zopet ena pönemčevalnica več!

Poročil se je učitelj v Sežani, g. Karel Gruntar, z gospico Olgo Urbančičevo. Čestitamol!

Največji japonski list Kyoi-Ku-Kai ugovarja zoper neznosni šovinizem, ki vlada v japonskih šolskih prostorih. V šolah na vse kriplje netijo ogenj sovražstva zoper Ruse in pretiravajo moč in vpliv japonstva. Šola ni za take stvari, šola je za učenje. Bodočnost bo dala Japoncem mnogo opraviti s problemi miru, ne pa s problemi vojske, in ravno sedanjí rod bi se moral učiti reševati taka bodoča vprašanja, pa ne zabavljati zoper sovražnika in tratiti dragega časa, zraven pa se napajati z željami po osvojitvi. Vlada med vojsko zanemarlja šolo, veliko učiteljev je v vojski, zraven je pa veliko učilnic brez učnih knjig. Vse to se bo bridko maščevalo!

Državni proračun za l. 1905. izkazuje za avstrijsko občno ljudsko šolstvo prispevkov **388.246 K**, z izdatki za učiteljska, razne dozidave, za pospeševanja nemškega ljudskega šolstva na Južnem Tirolskem itd. skupni znesek **5.828.845 K**. V primeri z izdatki za vojsko (samo za nove topove 400.000.000 K) je zlasti vsotica za ljudsko šolstvo kot tako prava pravcata — bagatela. Tako skrbe pri nas za povzdigo kulture!

Razpisane službe na Štajerskem. Na štirirazredni utrakvistični ljudski šoli v Leitersberg-Krčevini pri Mariboru je z Vel. nočjo 1905 popolniti učiteljsko mesto z dohodki po II. plač. razredu definitivno. — Na dvorazrednici v III. plač. razredu se nahajajoči, pri Sv. Ožbaltu n. D., okraj Brezno, je z začetkom poletnega tečaja popolniti nadučiteljsko mesto. — Na štirirazrednici v Ribnici na Poh. v II. plač. razredu je z začetkom poletnega tečaja popolniti nadučiteljsko mesto. Prošnje do 14. decembra na krajne šolske svete. — V Čadramu, p. Oplotnica, je popolniti z Vel. nočjo na petrazrednici — III. plač. razred — dve učiteljski mesti definitivno. — Prošnje do 15. decembra na krajni šolski svet.

Jubilej himne „Kje dom je moj?“ Dne 21. decembra t. l. mine 70 let, odkar so prvokrat peli Frana Skraupa češko himno: »Kje dom je moj?«

Učitelj zgorel. V Šušnjevcih pri Brodu na Hrvaškem je učitelj Ferdo Ranj zaspal z gorečo cigareto v ustih. Postelja se je vnela, in dim je zadušil učitelja.

Kr. gimnazija v Vinkovcih na Hrvaškem praznuje letos 25-letnico, odkar so uvedli hrvaški jezik kot učni jezik.

Katoliško vseučilišče v Solnogradu. Bodoče leto nameravajo v Solnogradu otvoriti modroslovno fakulteto. Bogoslovno fakulteto že imajo. Le počasi k poneumnevanju!

Izpremema v šolski upravi na Hrvaškem. Dosedanji predstojnik oddelka za bogočastje in nauk pri deželni vladi v Zagrebu, Armin Pavić, je šel v zaslužni pokoj. Na njegovo mesto je imenovan veliki župan županije virovitiške, Levin Chavrak Letovanički. Ta izpremema je zgolj osebna, sistem ostane še nadalje neizpremenjen.

Ruski ljudskošolski učitelji-vojaki niso klicani v rusko-japonsko vojno.

Obrtna nadaljevalna šola v Idriji. Z letošnjim šolskim letom so ustanovili v Idriji nujno potrebno obrtno nadaljevalno šolo ter jo pridružili c. kr. rudniški šoli.

Za odpravo III. plačilnega razreda na Štajerskem. Združena finančni in šolski odsek sta proti glasovom Slovencev odklonila predlog, naj se odpravi III. plač. razred za učitelje. Dovolila pa sta 50.000 kron v ta namen, da se 200 šol prestavi v II. plač. razred; za to so dovolili 40.000 kron, 50 šol pa iz II. v I. razred (10.000 kron). — Temu dostavlja »Domovina«: Slovenski poslanci so dosegli s tem prav mnogo, če jemljemo v ožir prenapeto krivičnost graške gospe. Najnujnejše je storjeno in upati je, da III. plač. razred v doglednem času izgine v prid naših vrlih učiteljev.

Latinsko-slovanski manifestacijski shod. Dne 4. decembra bo v Parizu velikanska latinsko-slovanska manifestacija in se položi takorekoč temelj za solidarno delo romanskih in slovanskih narodov. Vabljeni so na ta shod vsi rodoljubi slovanski, italijanski, francoski, španski in rumunski. Shodu bo predsedoval bivši prezident francoskega parlamenta Pavel Deschanel.

Proti šolski reformi na Nižje Avstrijskem. Socialni demokrati so priredili na Dunaju sedem ljudskih shodov, na katerih se je sprejela resolucija: »Socialno-demokratični delavci protestujejo proti šolski reformi nižjeavstrijskega deželnega odbora, ker so regulacijo plač postavili le za pretvezo, da obremenijo prebivalstvo z novimi indirektnimi davki.« — Tudi nemški svobodomiselni in vsenemški poslanci snujejo skupno akcijo zoper najnovejšo Luegerjevo past ter hočejo krščansko socialne poslance izključiti iz nemške zveze, ako se ne pridružijo tej akciji.

Listnica uredništva.

M. G. v T.-Š. Od onega žalostnega slučaja je minilo skoro že pol leta! Zakaj ste tako pozni! Sicer pa je došlo tudi za danes prekasno in še to po ovinku preko Ljubljane. Ali še sedaj ne veste, kje nam očitajo kruh klerikalni prijatelji? E, da! Saj se nas pa tudi lahko izgreši med tem hribovjem. Zato je pa dobro, da imamo »Slovenca« in »Domoljuba«. Ta dva se nas vendar še spomnita! — Če možno, Vam ustrežemo prihodnjič! — **V. L. v Z.** Kdo se dandanes še boji?! Kar pošljite! — **M. D. v R.** Verjamemo, da ne verjamete naši zadnji notici o izboljšanju učiteljskih plač v Bukovini. Toda ne mislite prav, ako ste mnenja, da odjeda povsod klerikalna obstrukcija učiteljstvu kruh. Sicer pa imamo že pripravljen članek o napominani regulaciji. Priobčimo ga prihodnjič. — **F. V. v R.** Berite »Einleitung in die Philosophie«. Von Prof. Dr. Wilhelm Jerusalem. (Wien und Leipzig. Wilhelm Braumüller, k. u. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler.) Knjiga velja 4 K 80 h. — Znamenita so predavanja prof. Jodla o logiki na dunajskem vseučilišču.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 2690.

Kranjsko.

Na štirirazredni ljudski šoli v Trnovem se razpisuje s tem eno učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potom do 20. decembra 1904.

Prosilci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim spričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 19. novembra 1904.

Št. 2697.

Na štirirazredni ljudski šoli v Senožečah se razpisuje s tem eno učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potom do 20. decembra 1904.

Prosilci, kateri v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim spričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 19. novembra 1904.

Št. 2698.

Na štirirazredni ljudski šoli v Vipavi se razpisuje s tem eno učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potom do 20. decembra 1904.

Prosilci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim spričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 19. novembra 1904.

